

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Атанас Лъондев, Висше училище по сигурност и икономика, гр. Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор:

Д-р Роберт Юрчак

Тема: *„Механизъм за иновационно развитие в селскостопанския и хранителен сектор в контекста на регионалната икономическа интеграция“*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № №136 от 27.03.2024 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Механизъм за иновационно развитие в селскостопанския и хранителен сектор в контекста на регионалната икономическа интеграция“ за придобиване на научна степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Д-р Роберт Юрчак – кандидат към катедра „Финанси и застраховане“.

Предадените от кандидатът д-р Роберт Юрчак материали включват документи по представен опис: автобиография, копие на дипломата за придобита образователно-квалификационна степен „доктор” и други.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Роберт Юрчак получава ОНС доктор на 18.04.2012 г. в Шчечинския технологичен университет.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на разработвания в дисертационния труд проблем, в научно и научно-приложно значение, произтича от необходимостта за подобряване на съществуващите и търсене на нови подходи за разрешаване на изследователския проблем, който е свързан със същността на икономическия механизъм за иновационно развитие на селскостопанския и на хранителния сектор в Полша. Авторът счита, че независимо от факта, че съществува значителен брой научни публикации и е натрупан опит за функционирането на организациите, то от теоретична гледна точка проблемът все още не е достатъчно разработен. Поради тази причина, авторът разработва възникналата обективна необходимост от извършване на подобно задълбочено изследване, както по отношение на теоретико-методологичните, така и на практическите аспекти на икономическия механизъм за иновационно развитие на селскостопанския и хранителния сектор, с оглед даване на препоръки за практиката.

Авторът на дисертационния труд си поставя за цел да разработи концептуален модел за формиране на икономически механизъм за иновационно развитие на селскостопанския и хранителен сектор в различни държави от Европейския съюз, насочен към осигуряване на продоволствена сигурност и по-нататъшна интеграция на икономиката в съвременната световна система. В съответствие с тази цел са поставени и решени основни задачи.

4. Познание на проблема

Кандидатът за доктор на науките се е запознал задълбочено със състоянието на изследвания проблема, като оценява творчески литературния материал, който е проучил и използвал при разработването на дисертационния труд. Научната хипотеза, която се издига от автора, е свързана, на първо място с разработване на теоретичните и методологични основи за формиране на икономически механизъм за иновативно развитие на хранително-вкусовия сектор в страните от Европейския съюз. На второ място, да се разработи методология за анализиране и оценка на функционирането на хранително-вкусовия сектор на страните от ЕС в контекста на необходимостта от повишаване на неговата конкурентоспособност на различни пазари. На трето място, да се разработи концепция за иновативно развитие на хранително-вкусовия сектор, осигуряваща продоволствена сигурност, повишаване на ефективността му в условия на несигурност и риск с цел интегрирането му в световната икономика.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява на автора да постигне поставената цел и научна хипотеза и да получи адекватен отговор на изследователските задачи, решавани в дисертационния труд, чрез прилагане на комплекс от различни методи, анкетно проучване, точкова система, икономико-математическо моделиране и графични методи. Използвани са също така научните постижения на местни и чуждестранни изследователи, правни актове, статистическа и аналитична информация на Организацията на обединените нации (ООН) за прехрана и земеделие (ФАО), Министерството на селското стопанство и развитие на селските райони, както и на различни организации от селскостопанския и хранителен сектор в Полша.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията на тема „Механизъм за иновационно развитие в селскостопанския и хранителен сектор в контекста на регионалната икономическа интеграция” се състои от 325 страници и включва въведение, четири глави, заключения, списък с използвана литература и 20 приложения. Представени са 45 таблици и 65 фигури. Библиографията съдържа 178 източника (включително книги, статии, периодични и непериодични статистически и други публикации, доклади и онлайн източници). Резултатите от изследването са представени в 35 публикации (включително 1 колективна и 1 самостоятелна монография).

В първа глава от дисертацията се разглежда развитието и опита на Единната селскостопанска политика на Европейския съюз, като се разкрива същността, класификацията и видовете иновации в селскостопанския и хранителен сектор, и се обобщават методологичният подход за формиране на междумрежови иновационни кълстерни структури, което показва, че усъвършенстването на механизма за неговото използване е основна цел на селскостопанската реформа на Общата селскостопанска политика на Общността и за ефективна конкуренция в селското стопанство. Определението за „иновация” се разглежда като комплексен резултат от практическите дейности на стопанските субекти при създаването и внедряването на нови продукти, нови технологии и методи за управление, анализира особеностите в прилагането им, като ги класифицира по тяхната предметна и съдържателна структура и обхват на разпространение на различни видове. Въз основа на извършеният анализ, авторът посочва основните насоки за въздействие на иновациите върху подобряване на конкурентоспособността и ефективността на селскостопанските организации.

Втората глава е посветена на обобщение на световния опит и насоките за иновационно икономическо развитие на селскостопанския сектор, като се анализира състоянието и основните тенденции в Европейския съюз. Подробно са разгледани основните условия, които характеризират иновационното развитие за избор на стратегия за осъществяване на иновационните процеси за световното лидерство на ЕС в развитието на биоикономиката и като ефективен инструмент за решаване на екологични проблеми.

В трета глава са разгледани методологичните инструменти за оценка и регулиране на регионалния пазар на хранителни продукти и логистични услуги чрез представена оценка на състоянието, осигуряването и мониторинга на продоволствената сигурност на страните от ЕС. Използван е Глобалният индекс за продоволствена сигурност (GFSI) и система от показатели по методологията на ФАО чрез интегрален показател за оценяване на средната стойност на световно ниво и нивото на продоволствената сигурност в 6 (шест) страни от ЕС. Изводът който се прави е, че световната система за продоволствено осигуряване се нуждае от подобрене, за подобряване на здравето и стабилността на околната среда. Авторът въвежда понятието „иновационен хранителен продукт“ и го дефинира, тъй като установява, че липсва дефиниция в световната практика. В своята съвкупност двете понятия „иноваци“ и „иновационен хранителен продукт“ дават възможност да се обосноват и класифицират иновационните хранителни продукти в развитието на логистичните системи в селскостопанския сектор.

В четвърта глава, която е най-значима като изследване, е представен Концептуален модел за иновационно развитие на селскостопанския и хранителен сектор в контекста на цифровата трансформация на държавите от Европейския съюз. Този модел е изведен на основата на разработена програма за управление на търговските рискове в селскостопанския и хранителния сектор и формиране на институционален механизъм за регионално публично-частно партньорство в цифровата икономика и създава цялостен поглед върху нивото на организациите в селскостопанския и хранителен сектор. Използвана е матрица от показатели за изчисляване на коефициент на ефективно развитие на организациите от селскостопанския и хранителен сектор и е оценено влиянието на всеки структурен елемент на иновационното развитие на изследвания обект чрез различни матрични модели и факторите, влияещи върху повишаване на ефективността и иновационния потенциал на компаниите чрез използване на интегрален подход.

В заклучението са посочени основните научни резултати от дисертацията, върху които се градят приносите на дисертационния труд.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научни приноси:

– Подобрен е подходът за разбиране на категорията „иновационен хранителен продукт“ и „иновационен процес“, като въз основа на първата се предлага нейното тълкуване като наличие на нови потребителски свойства (новост, подобрене, модификация), а за втората - разбиране на иновационния процес като постоянно преобразуване на технически (или технологични) идеи в нови технологии (или в техни отделни компоненти) и внедряването им в селскостопанския и хранителен сектор с цел получаване на нови иновационни продукти;

– Доказване с нови средства на съществени нови страни в съществуващи научни проблеми и теории, като теорията е обогатена с методологични инструменти за: 1) цялостна оценка на съвременните модели за устойчиво развитие на селското стопанство в държавите от Европейския съюз, включително Полша, което съответства на изпълнението на целите на ООН и гарантиране на националната продоволствена сигурност; 2) за оценка на пазара на логистични услуги, включително набор от мерки, насоки и инструменти за създаването на общ логистичен пазар в Европейския съюз и иновационно развитие на логистичната инфраструктура като начин за извършване на стопанска дейност; 3) за изграждане на модели на тенденциите, които допринасят за извършването на динамичен анализ и идентифициране на основните тенденции в иновационното развитие на селскостопанския и хранителен сектор,

както и на пазара на биологични продукти, и прогнозиране на тяхното устойчиво производство в бъдеще..

Формулиран и обоснован е нов научен проблем, като допълнително научно развитие получават:

- Категорийно-понятийния апарат, чрез предоставяне на определения за термините „обща селскостопанска политика”, „иновация”, „икономически механизъм за иновационно развитие на селскостопанския и хранителен сектор” и създаване на нови класификации;

- Методологичен подход за цялостен анализ на механизма за иновационно развитие на организациите в селскостопанския и хранителен сектор от гледна точка на осигуряването на продоволствена сигурност, подобряване на нивото и качеството на живот;

- Методология за цялостна оценка на иновационното развитие на селскостопанския и хранителен сектор, която позволява да се вземе предвид въздействието на иновационния потенциал, иновационната активност и иновационната дейност върху подобряването на ефективността на производството чрез изчисляване на интегралния показател – коефициент на иновационно развитие на организациите;

- Механизъм за формиране и създаване на междумрежови иновационни кълстерни структури, базирани на използването на главни базови технологии, което позволява да се повиши конкурентоспособността на продуктите и експортния потенциал на селскостопанския и хранителен сектор.

Научно-приложни приноси:

- Обоснована е концепцията за иновационно развитие на селскостопанския и хранителен сектор в съвременните условия;

- Разработена е стратегия за иновационно развитие на кълстерен принцип като основен фактор в механизма на формиране, функциониране и иновационно развитие, който съчетава по оптимален начин една устойчива система за разпространението на нови технологии, знания и продукти (така наречената „технологични мрежа”);

- Предложени са мерки и препоръки за формиране на институционален механизъм за развитие на публично-частни партньорства в рамките на цифровата икономика, който включва интелигентна електронна платформа и център за компетенции за формиране на мрежови връзки.

8. Практическо значение на получените резултати

Предложенията и препоръките, представени в дисертацията, са насочени към подобряване на механизма за иновационно развитие на селскостопанския и хранителен сектор в контекста на регионалната икономическа интеграция, формиране и функциониране на ефективна система за информационно осигуряване и мониторинг на продоволствената сигурност, разработване на мерки за осигуряване на стабилно функциониране и устойчиво развитие на селското стопанство в Европейския съюз, включително в Полша.

9. Личен принос на кандидата

Дисертацията представлява независимо, цялостно и завършено научно изследване на актуален за теорията и практиката проблем. Теоретичните и практически разработки, заключенията и препоръките, които се съдържат в дисертационния труд и са представени за защита, са резултат от самостоятелната и независима от други автори работа на автора. От научните публикации, издадени в съавторство, в дисертацията са използвани личните научни изследвания на автора.

10. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Резултатите от изследването са представени в 35 публикации (включително 1 колективна и 1 самостоятелна монография).

- 1 брой монография, която не е представена, като основен хабилитационен труд;
- 1 брой публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“;
- 15 броя статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (2 броя самостоятелни и 14 броя в съавторство – с един съавтор 7 броя, с двама съавтора 2 броя и с трима и повече съавтора 4 броя). (От всички 15 броя публикации 11 броя са на английски език и 4 са на полски език).
- 18 броя статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове (3 броя самостоятелни и 15 броя в съавторство – с един съавтор 5 броя, с двама съавтори 9 броя и с трима и повече съавтори 1 брой). (От всички 18 броя публикации - 2 броя са на английски език, 8 броя са на полски език и 8 броя са на други езици).
- 4 броя публикувана глава от колективна монография.

Цитиранията на научните публикации на докторанта са 17 броя.

11. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания се вижда, че кандидатът надвишава минималните национални изисквания – общо и по показатели – публикации и цитирания за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

12. Лично участие на кандидата

Оценката за личното участие на кандидата в проведеното дисертационно изследване и в каква степен формулираните приноси и получени резултати е, че те са негова лична заслуга. До момента не ми е известно наличие на плагиатство в оценявания дисертационен труд.

13. Автореферат

Авторефератът е на български език, резюмира дисертационния труд относно съдържанието и качеството, отговаря на изискванията на съответните правилници и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

14. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към докторанта. Предоставеният за рецензиране комплект материали показва, че кандидатът е положил значителни усилия за разработване на дисертационен труд по важна за науката и особено за практиката тема и публикува по-важните резултати в публикации в световни бази данни, в нереферирани издания, и колективни монографии.

15. Лични впечатления

Не познавам лично кандидатът.

16. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Позволявам си да препоръчам на докторанта да издаде книга въз основа на дисертационния труд, като го преработи във вида, в който да може да се оцени не толкова и само научното му съдържание, това вече е направено и оценено от научното жури, колкото постигнатите резултати, изводи и препоръки, които да достигнат до тези, от които зависи решаването на изследвания актуален и значим научен проблем за практиката в селскостопанския и хранителен сектор в Полша и в ЕС.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички* изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати *напълно* съответстват на специфичните изисквания на Правилата за условията и реда за придобиване на научната степен “доктор на науките” във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидата д-р Роберт Юрчак *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди научна степен „доктор на науките“ на д-р Роберт Юрчак* в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика.

18.04.2024 г.

Рецензент:

(I

.....
с Лъондев)